

NÆRING FR-SAK Regionála areálaháldadime plána pládnaprográmma guláskuddamij

Oajvvadus guláskuddamij ja almulasj dárkastussaj

Guláskuddamáiggemierre xx. xx. xxxx.

Ávddábágo

Nordlánnda I akta dajs fylkajs Vuonan gánná li ienemus ressursa, ja luonndo I akta fylka ájnnašamos buorijs árvvodaškamij. Æládusáj árvvodaškam la ienemusát tjanáduvvaš ressursašda dagu tjáhtjefábmo, bieggafábmo, guole ja biebmno nuores, minerála ja metálla. Nordlánda duobddága la ájnas šivva fylka ávddánibmáj.

Ruodná málssom buktá edna vejulasjvuodaš Nordlánndaj. Ruodná industriijabuktaga ma dálkádaškam li vuohkasa li šjaddam ájnnašabbo ja danen li ádá vejulasjvuoda ihtám industriijav ávddánahtátjit boahšte jagijda. Ádá barggošajij ma boahšteájggáj hiešpi ja guoddelis luonndoressursaš ano diehti máhtteš ruodná šjadduš jáksát, dálkádaškievddadimijš ráddjit ja dilev láhtjet álmuklágo lassánibmáj bivnos bájkálaš sebrudagáj.

Guhkešájggášaš árvvodaškam guoddelisvuoda ulmij milta I dan duogen jut moadda dárbajt vielet. Ruodná málssom gájbbet suohkanrájáj ja beruštimij rašá aktaš barggá, vidjurijš rájddá ja akšit, ja dálkádagáv, luondov ja guoddelisvuodaš sihke ruošáj ja sebrudagá hárráj vielet. Vejulasjvuoda ienep árvvodaškama šjadduš ja barggošajijda Nordlándaš li valje, ja aktaš galggaš boahšteájge vejulasjvuodaš doahšpit.

Guovlo plániš la vædšak maš baktu sávedahteš nupáštuhttemij ja sebrudašávddánibmáj jáksá. Nordlánda fylkkašuoškan dálla barggá guovlo plánaš areállaháldadime hárráj. Pládnabargo tjašá sihtaš sajev dahkaš guovdašáj tjuolmaš birra dágášalašájš ja akšišaš tjoavddušijš gávnatšit fylkama ávddánahttemij.

Dán pládnaprográmma guláskuddaš la pládnabargo álgo. Fylkkašuoškan dálla gáhtjo oajválaššatšajš, sebrudaš- ja æládusávdáššidšijš oajvvašušájš buktet dokumašntaš, ja oassálašatšajš ávddálijguovlluš buoremuš tjoavddušijš gávnatšit Nordlánndaj.

Aktaš bivnos ja sebrudahte sebrudagájš hábbmij.

Svein Øien Eggesvik

Bjørn Larsen

Fylkkašaradešjedidšje

Æládusáj fylkkašarade

Sisadno

NÆRING FR-SAK Regionála areálaháldadime plána pládnaprográmma guláskuddamij.. 0

Ávddábágo.....	1
1. Álggo	3
1.1. Duogásj	3
1.2. Pládnabargo ulmme.....	4
1.3. Plána báhtusa	5
1.4. Dán pládnaprográmma birra.....	5
2. Nordlánnda I rievddamin.....	6
2.1. Árróm.....	6
2.2. Areállaadno	6
2.3. Merragádde ja fiervvá	6
2.4. Ællobarggo	6
2.5. Kultuvrramujto	7
2.6. Dálkádahka rievddamin	7
2.7. Vájjkudusájt árvustallat.....	7
3. Pládnabargo vuorodime.....	7
3.1 Areálaháldadibme ruodná málssomin	8
3.2 Guoddelis areálaháldadibme ja bivnos sebrudagá.	9
3.3 Merragátte areálaháldadibme.....	9
4 Máhtudagá ja átsádimij dárbbó.....	10
4.2 Tjielgadimdárbo	10
4.3 Vájjkudusájt tjielgadiit	11
5 Ma pládnabargov stivrriji	11
5.2 Rijkajgasskasasj vælggogisvuoda	12
5.3 Stáhtta stivrri	13
5.4 Regionála stivrrim.....	13
5.5 Gáktu li vidjura ietjá regionála plánaj ja stratesijijaj hárráj	14
6 Organisierim ja mierredibmáj fárruj bessat.....	14
6.1 Pládnabargo organisierim	14
6.2. Areálaháldadime guovlo dáse pládna	16
6.3 Oassálasstem.....	16
7. Ávddånibme	17

1. Álggo

Manen dárbaŋ Nordlándda plánav gáktu guovlo areálajt háldadit?

Udnásj areállaplánum ij la dagu ávdđála. Mijá dago li viek ájnna jus galggap nasjávnnálasj ja rijkajgasskasasj ulmijt állidit mij guosská guoddelis ávdđánibmáj. Jus galggá Parissjiehtadusá ulmijt állidit mij guosská dálkádakgássaj giehpeditbmáj, de gájbbeduvvá nuppástuhttem mij divna sebrudagá suorgijda ja akterajda guosská. Dát prosaessa álu ruodná málssomin gáhtjoduvvá, rievddam sebrudagán gánná galggap árvvodaŋkamav lasedit binnep vájkkudusáj birrasij ja viek állu binnep dálkádakluojtemij. Ruoná málssoma tjávdaj gaskan la innovasjávnná ja teknologijja ávdđánahttem, ja æládusáj la guovdásj sadje. Dánna li Nordlánddaj moadda vejulasjvuoda, ja fylkan li buorre ævto dán nuppástimbargo njunnjutjin liehket. Dán aktijvuodan li fylka duobddága ja luondo ressursa ájnna. Jus Nordlándda ájn galggá liehket bivnos sadje æládusáj ávdđánahttemij, viesádjida ja guossijda de hæhttup nuppástuhttet sebrudaŋkaj binnep gássaj luojtemij ja buorebut hiebadit areálla anov áđá dálkádakaj.

Guoddelis ávdđánibme la dakkir mij udnásj dárbojt állit váni boahhte buolvaj dárboj biejsstemis. Jus galggá guoddelis ávdđánimev hábbmit de værált hæhttu daj gálmá dimensjávnnáj rastá barggat: sosiála, birrasa ja økonomijjalasj guoddelisvuotta. Boahhteájge álkádus ja árvvodaŋkam galggá dán perspektijva milta ávdđánahteduvvat.

Jus Nordlándda vejulasjvuodaj galggá állidit de dárbaŋp álleslasj vuorodimev, duon dán háldadusdáse ja suorggeoajvválatťaj aktisasjburgo baktu. Danen la Nordlándda fylkadigge mierredam galggap areállaháldadime hárráj guovlo plánav dahkat. Pládnabarggo galggá átsádit gáktu Nordlándda máhtta buoremus tjoavddusijť gávnnať guoddelis boahhteájggáj.

Pládna galggá vuosedit goabbelij dát dárbulasj nuppástuhttem galggá mannať gálmán suorgen:

- Areállaháldadibme ruodná málssomin
- Guoddelis areállaháldadibme ja bivnos sebrudagá.
- Merragátte areállaháldadibme

Juohkka suorggáj galggi tjáleduvvat birástagá guovlo dásen mij guosská areálaj háldadibmáj pládna- ja tsiekkaduslága plánima milta. Dá birástagá galggi viehkken guoddelis sebrudagá guovlluj nuppástuhttet. Guoddelis regionála areállapolitihkka mav stáhtta ja suohkana tjuovvu, sjaddá viehkket gá galggá Nordlándda areállaanov aktan árvustallat.

Dán plána barggo galggá átsádit tjoavddusijť ma bærrájgæhtťi ahte da gálmma guoddelisvuoda dimensjávnná várajda váldeduvvi, ja navti Nordlándan guoddelis ávdđánimijn buorep láhkáj barggáp. Sávvap plánan galggi vædtsaga ja máhtudagá maj máhtta iesjgengga dimensjávnnáj gaskan árvustallat. Areállaano hárráj hæhttup sebrudagá ávkev ienebut árvustallat.

Dán pládnaprográmma guláskuddamij dárbaŋp ájádusájť sierraláhkáj dáj vidjurij hárráj:

- Hiephi gus pládnabargo vuorodime ja tjuolma Nordlándda areállaháldadime vejulasjvuodajda ja hásstalusájda. Gehtja 3. kapihttalav.
- Bierrip gus ietjá máhtov jali tjieľgadimijt tjadádit oassen pládnabargos. Gehtja 4. kapihttalav.
- Ánodip ájádusájť gáktu galggap dáv bargov tjadádit ja ietťjádijť fárruj válldet mærrádusán. Gehtja 6. kapihttalav.
- Suohkana ja guovlo háldadusá ma sihti barggojuohkusijda fárruj bierriji dav diededit. Gehtja 6. kapihttalav.

Jus pládnabargguj oassálasstá de bæssa vájkkudit birástagájda ma dálla galggi mierreduvvat boahhteájge sebrudakávdđánibmáj ja ietťas dahkamusáj tjoavddemij.

1.1. Duogásj

Nordlándda doajmme areállapolitihkka I Nordlándda 2013-2025 fylkkaplánan gávviduvvam. Duodden la Nordlándda fylkadigge moadda plánajť ja stratesijť mierredam guovlo dásen ma areálaj háldadimev stivriji ja vuorddemusájť bukti dasi.

Jagen 2021 mierredij Nordlándá fylkadiigge pládnastresijjav *Et bærekraftig Nordland – Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021-2024*, gánná li guhtta guhkesáiggásasj ávddánumulme ájggudahkaj. Pládnastresijja javllá areállaháldadimáj galggá regionála pládna dagáduvvat.

Pládnastresijja dættot dárbov dievalap ja dábmarap pládnavuogádahkaj Nordlándá fylkkasuohkanin. Dat merkaj ávddáijguovlluj galggi dagáduvvat nágin gallegasj regionála plána ma fágaj rastá manni. Pládnastresijja dættot dárbo l guovlo pládnavuogádagáv ádstuhttet navti ahte areállapolitihkav álles plána baktu aktit. Gá návti álkkebun dahká de oadtju dávk pládnavuogádagáv mij la álles, dádjadahte ja dábmaris. Jus Nordlándá galggá AN guodelisvuoda ulmijt állidahttet de hæhttup fágaj rastá barggat. Gá návti álles plánajt dahkap de dát aj mijájt háststal fágaj suorgij rastá bargatjit guodelisvuoda ulmijt tjuovvolittjat.

Pládnastresijja javllá pládna galggá udnásj areállapolitihkalasj mærrádusájt Nordlándá doajmme fylkkaplánan tjuovvolit, aktan huksat álleslasj areállapolitihkav stáda- ja regionguovdátijda, jáhtulakplánimav, guollebiebmadimev, minerálaæládusáv, ællosujtov, ednamabargov, dálkádagáv ja birrasav ja tjáhtjeháldadimev jnv. Nordlándá fylkadiigge mierredij pládnastresijjan kultuvrrabirrasij hárráj ij galga sierra regionála pládna dagáduvvat, valla dat galggá areállaháldadime plána vuollaj biejaduvvat.

Guovlo pládna areállaháldadime hárráj galggá pládna- ja tsiekkaduslága njuolgadusáj milta dagáduvvat. Dat merkaj plánav galggá dahkat rabás, dádjadahte láhkáj masi ulmutja fárruj bess, dagu láhka gájbbet. Gehtja 6. kapihttalav jus sidá ienebut diehtet.

Areállaháldidime regionála berustime

Nordlándá fylkkasuohkana areállaháldadime politihka vuodon la pládna- ja tsiekkadusláhka, njuolgadustjállaga, vuorddemusá ríjka dáses aktan ietjá ríjka ja guovlo dáse njuolgadusá.

Fylkkasuohkana duogen la guovlo dáse areállapolitihkav aktij másskit.

Bagádallamvælggogisvuohta ja vuosteldimfábmo

Pládna- ja tsiekkaduslága §3-2 milta galggá fylkkasuohkan suohkanijt viehkedit ja bagádallat gá sij plánaj barggi. Alodip konsulentajt ja suohkanijt gatjadalátjit jus la dárbo.

Fylkkasuohkan máhtá suohkanij plánajt vuosteldit jus aneduvvi da li ríjka ja/jali guovlo dáse berustimij vuosstij. Fylkkasuohkan aj mierret moatten suorgen: guollebiebbmam, tjátje háldadimen, kultuvrrabirás ja gæjnoj háldadibme.

Dán plánan li areállapolitihkalasj njuolgadusá ájnnaabmusa.

1.2. Pládnabargo ulmme

Guovlo dáse pládnabargguj li divna oajválattja, sebrudak- ja æládusberustiddje gáhtjoduvvam. Ulmme l aktisaj tjoavddusijt gávnnat fylka ávddánahttemij. Areállaháldadime guovlo pládna galggá suohkanij, regionála ja stáhta plánimij fylkan buktet árvvedahhte birástagájt. Dát guosská tiemájda ma li ájnna sebrudagá dárbojda, nasjávnałasj ja ríjkajgasskasasj ulmij hárráj. Navti máhtá liehket aktisaj guhkesáiggásasj stivrrimvædtsagin sávadahte sebrudakávdánimáj. Pládnaproseassa baktu galggi fylkkaplána areállapolitihkalasj njuolgadusá ja guovlo pládnamærrádus tjadá gehtjaduvvat daj rievddadimij hárráj ma li nasjávnałasj ja guovlo njuolgadusáj ihtám, ja bájkáłasj dárbojda 2013 mærrádusá manjela. Vijdásappot galggap árvustallat makta l dárbo ulmijda,

areállapolitihkalasj njuolgadusájda ja areállastratesjijjajda. Ájggop árvustallat dárbaHIP gus regionála pládnanjuolgadusájt, pbl. § 8-5 milta dakkir tiemájda ma li ájnna miJá guovlon.

Pládnabargo ulmme I:

- Nordlánda areállapolitihkav ádstuhttet ja avta pládnaj tjoahkkit, váj udnásj ja boahhteággij areállahásstalusájt ja vejulasjuodájt duosstu.
- dilev láhtjet guoddelis stivrrimij ja areállaháldadibmáj pládna- ja tsiekkaduslága plánima tjadá.
- gávnnaat konkriehta ulmijt ja bagádusájt, jali mærrádusájt ja areállastratesjijjajt ma bukti guhkesággásasj birástagájt suohkanij, regionála ja stáhta areállaháldadibmáj fylkan.

1.3. Plána báhtusa

Guovlo plánim la vædtsak man baktu sávidahtte nuppástuhttemij ja sebrudakávdánibmáj jáksá. Guovlo plána li ájnna váj álles háldadibme ja ávdánahhtem regiávnán sihkarasteduvvá dakkir tiemáj hárráj ma suohkanrájáj rastá manni.

Pládn- ja tsiekkaduslága milta sjaddá pládna doajmmat álles fylkan aktan tjáhtjádagáj ja meran gitta avta nautihkalasj mijllaj vuodolinjas davás.

Guovlo plána galggi guovlo orgánajt ja suohkanij ja stáhta plánimav ja dájma stivrrit fylkan, pládn- ja tsiekkaduslága § 8-2 milta. Danen sjaddá bargo boados njuolgadusá areálaj ano hárráj.

Guovlo plánan máhtti ienep vájkkudimnævo:

- *Ulmme*: buktá badjásasj stratesjijjalasj láttov areálaj háldadibmáj.
- *Areálaj stratesijja*: konkretisieriji ulmijt ja vuosedi gáktu ulmijda máhtta jáksát areállano baktu.
- Guovlo dáse pládnanjuolgadus: Nordlánda fylkadigge máhtta pládnanjuolgadusájt mierredit ma nasjávnałasj jali guovlo dárbojt ja berustimijt vieledi. Njuolgadusá máhtti vissa dájmajt hilggot gitta lágev jahkáj. Guovlo dáse pládnanjuolgadusá li juridihkalattjat bákkulattja, ja galggá Nordlánda fylkadikkes loabev ánodit dajs bessat.
- *Areállapolitihkalasj njuolgadusá*: areállaháldadimev stivrriji. Njuolgadusá ælla juridihkalattjat bákkulattja, valla jus dajt i tjuovo de ihkap vuostelduvá.
- *Pládnakárta*: guovlo plánajn máhtta liehket pládnakárta mij mierret. Pládnakárta e juridihkalattjat avtak tjaná.

Dá vájkkudimnævo máhtti liehket vædtsagin aktisasj tjuolmajt tjoavdátjit ja tjoavddusijt dagátjit ma guoddelisvuoda ulmijt tjuovvu.

Plána lálpalasj vájkkudimnævo pládnabargo baktu tjelgaduuvvi. Guovlo dáse pládnanjuolgadus la nanos juridihkalasj vájkkudimnævo ja dav galggá árvustallat areállapolitihka tjelgga válljimij vuoksjuj.

Juohkka guovlo dáse plánan galggá doajmmaprográmma dájma plána tjadádime hárráj. Doajmmaprográmma galggá vuojnusij buktet makkir ressursajt dárba ja gáktu galggá aktan barggat dájmajt tjadádittjat, aktan tjadádime ávdásvásstádusáv konkretisierit. Nordlánda fylkadigge dokumentav mierret sæmme báttá gá plánav mierret ja dat galggá njele jahkáj tjáleduvvat. Nordlánda fylkadiggáj galggá diededit juohkka jage man mutton la doajmmaprográmma hárráj aktan árvustallamijn dárba gus juojddá rievddadit.

1.4. Dán pládnaprográmma birra

Pládnaprográmma I muhtem lágásj bagádus gáktu plánav galggá tjadádit. Dokumænnta vuoset pládnabargo ulmev, gáktu dat organisieriduvvá, gáktu ávdán aktan ájggemierij ja oassálasstij, gáktu iehtjáda fárruj gáhtjoduvvi mierredittjat, ja makta I dárbo ienep máhtudahkaj ja átsádimijda.

Pládnaprográmma vuostasj versjávnná lij guláskuddamin jagen 2020. Moattes vásstedin pládnabargo ulmme bierrij buorebut tjelggiduvvat. Dáj vásstádusáj milta lip rievddadam ja bargguj tjelggasap birástagájt dahkam.

Pládnaprográmma guláskuddam galggá viehkken diehton daj dájma j birra ma pládnaprocessa bále plániduvvi ja makkir ási j pládnabargo galggá dættodit.

2. Nordlándda I rievddamin

Nordlándda I rievddamin Ruodná málssoma diehti báhti áda vejulasjvuoda sebrudak- ja æládusávdánahthemij gá áda el-fábmovuododum industriija, teknologijja ja barggosaje ásaduvvi. Jus ruodná málssomij galggá vuorbástuvvat de gájbbeduvvá ássáj valit moatte láhkáj, lahka aktisasj barggon ja jut duosstá vuorodit. Málssom binnáluojtemsebrudahkaj ienep ádástuhte enersij jagádoj aktan infrastruktuvrajn mij dasi gullu, gájbbet aj areálaj adno málssu. Moadda aktera duo jn dáj n berustimij n sehkan luonndoressursaj ano ja suodjalime dagástallamij. Danen gá nav á llo Nordlándda árvvodahkamis la luonndoressursaj nali tsieggiduvvam de la ájnas guoddelis ávdánibme starjjá váj boahhteájgijda sjaddi vejulasjvuoda guhkesájggásasj økonomijjalasj sjaddu.

2.1. Árrum

Nordlándda fylkan ulmutja vijddát árru, unna á lmmuk, guhka merragádde ja guhka gaska. Fylkan la vargga 12 prosenta Vuonarijka duobddágij s, valla dássju 4,4 prosenta lándda á lmmugis. Nordlándda I dat fylkka lándan nievremus sjattuj n á lmmuklágon manemus lågev jagijt. Ájn vil ienep ulmutja stádajda ja tjoahkkebájkijda árruji. SSB:a lågo vuosedi ienep gá lahkke Nordlándda suohkanijs massi viesádijt jage 2050 rádjáj. Sæmmi báttá sjaddi ienep vuoras ulmutja divna Nordlándda suohkanijn. Areállaháldadimev galggá gehtjadit Nordlándda hásstalusáj hárráj mij guosská á lmmukláhku j. Danen la dán aktijvuodan ájnas aktan plánit árudagáj, areála ja suvddema hárráj váj sjaddá balansieriduvvam ávdánahthem stádaj, tjoahkkebájkij ja unnep bájkij hárráj, ja váj á lmmukláhko lassán.

2.2. Areállaadno

Luonndoressursaj ja areálaj dæddo lassán, ja moadda berustime galggi avta bále vuoroduvvat. Areállano rievddadibme I akta dajs ájnnasamos sivájs gá biologijjalasj moattebelakvuohta ja biebbmoednam láhppu. Nordlándda buvtadime ja árvvodahkama vuodo I luonndoressursaj ja areállaano ávkástallam meran ja gátten. Guoddelisvuohta birrasa hárráj la luondo valjesvuodav ja ekovuogádagájt suoddjit ja huksat ma li Nordlándda æládusáj ja árroma vuodon, aktan bærrájgæhttjat mij bessap álgus varresvuohtaj buorren madi Vuonarijka biebbmosihkarvuohtaj lip viehkken.

Ruodná málssomij dárba hip minerálajt ja metállajt ma luondulattjat gávnnu j Nordlándda bávtijn. Ráddidus sihtá “jáhtelis mannulagáv” mij guosská áhtsámusájda tjierggedis minerálaj áhtsámij ja rággámij. Danen dávk lassán minerálaj rággám Nordlándan mij vat areálajt ja infrastruktuvrav gájbbet.

2.3. Merragádde ja fiervvá

Mijá guhka merragádde ja nuorráj bessat la ájgij tjadá læhkám Nordlándda árroma, bargoj ja árvvodahkama vuodo. Guollimæládus vuobddá guoddelis, varres biebmojt ma li dálká dahkaj vuogas, stuorra márnánij. Nordlándda, Vestlandet siegen la Vuona stuorá mus guollebiebmadimfylka. Nordlándda I jáhtulaktjuovga vuogádagán ruodná sávnán, ja vuojnnet luosa buvtadibme lassán. Guollebiebmadimæládus buvtat alla kvalitiehta biebmojt, danna I edna árvvodahkam ja buktá smáv bájkijda barggosajijt. Dál la gæhttjali áda slájajt biebmadi t, ja moaddásij mielas máhtta makroalger sjaddat áda, stuorra ja ájnas æládussan Nordlándan.

Jus galggá ieme æládusáj gáhttit ja sæmmi báttá boahhteájge merrabuvvadibmáj dilev láhtjet, de dárba j nuoges areálav, madi guorras masi areálajt galggá adnet. Tjávda bágo li árra vuogas oassálasstem merragátte berustimij s, edna máhtudahka ja vuogas pládnaprocessa. Gá galggá boahhteájge guollebiebmadibmáj plánit de la ájnas mujttet áda teknologijja ja áda slájaj diehti máhtta sjaddat dárbo guollebiebbmamij rahpat dakkir sajijt ma dálatij ælla aneduvvam dábalasj guollebiebmadibmáj nuoren.

2.4. Ællobarggo

Nordlándda ælloguoh tomguovllo la akta Vuonarijka gudá guoh tomguovlojs, mij vas la 12 tjieldijda juogeduvvam. Svieriga bie le ællobarggu j máhtta aj vájkku dit jus areállaanov rievddat rádjáguovlojn.

Ællobarggo vijdes duobddágijt gájbbet. Ietjá vuodoæládusá máhtti ienep areálajt sjattadi t ja sáddjit, madi boatsojæládusá guoh tom- ja ressurssavuodo dássju unnu. Vuodna galggá sáme kultuvra luonndovuodov sihkarasstet

lágaj ja rijkajgasskasasj konvensjåvnåj milta. Dási gullu hæhttu boatsojæládusá areálajt boahhte buolvajda sihkarasstet.

2.5. Kultuvrramujto

Nordlándan li moadda mávsulasj kultuvrramujto ja kultuvrrabirrasa. Dálkádakrievddamij diehti ja gá binnep ulmutja smáv bájkijn árru de giette sjaddi ságijs dievva, sæmme báttá dagu ienep jáhtálibme stáda merkej stáda kultuvrramujto li dætto vuolen. Kultuvrrabirrasa buoremusát huksaduvvi ano tjadá, ja viek ájnas la dáv guodelis ja plánidum láhkáj.

2.6. Dálkádahka rievddamin

Dálkádakrievddamij diehti ádá tjuolma ihti. Gasskamærrásasj temperatuvrra Vuonan la lassánam birrusij 1,1 grádajn jages 1900 gitta 2016. Nordlándan vuorddep gasskamærrásasj jahketemperatuvrra lassán birrusij 5 grádajn jage 2100 rádjáj. Nordlánda hárráj sjaddap dálkádakrievddamij diehti hárrájanit ienep rássjuj ja ienep tjáhtjáj gálggámin, ienep dulve ja rido, ja merra ahtsá ienep gá ávddála. Guhkep sjattadimjábe ja oanep dálve li aj vuordedahte. Dát de sjadda vájkkudit árrumij, ednambargguj, guollebiebmadibmáj, luonnduj ja industriijaj. Jus dáj rievddamijt galggá háldadit de hæhttu areállaháldadibme ienebut gá ávddála sihkarasstet luonndo buktá dálkádakrievddamij vájkkudusájt binnedit. Dáv máhtta dahkat luondo vuododuvvam tjoavddusij baktu ja gá árvustallá ájnegas dájmajt ekovuogádaga tjoahkkidum noadáj; nav gáhtjoduvvam ekovuogádakhiebadibme.

Sebrudaksihkarvuohta ja gergasvuohta dálkádakrievddamij hárráj la ájnas perspektijvva areállaplánimin ja -háldadimen. Gergasvuodav hæhttu ienebut vuorodit boahteájggáj. Dát guosská sierraláhkáj jáhtulagán, el-fábmobbigin ja nehtan, tjátje, minerálas ja ednambargguj, ma viek edna duobddágijt gájbbedi. Buorre areállaplánim máhtta viehken dálkádaluojtemijt binnedittjat ja sæmme báttá dálkádakrisikov giehtadallat. Danen galggá dálkádakrievddamijt gehtjadallat divna plánimin.

2.7. Vájkkudusájt árvustallat

Moadda doajmma ma li sebrudaga ávddánibmáj ávkken vájkkudi areállaj, ja de hæhttu válljit galggá gus adnet váj suodjalit. Jus la buorre máhttovuodo mij tjielggi buorijt ja nievrijt jus juojddá dahká, la buorre vuodon gá árvustallá galggá gus dáv dahkat jali ij. Gá diehtá konsekvensájt de bæssa ávddánimev árvustallat AN:a guodelisvuoda ulmij hárráj ja ietjá guovdásj njuolgasusáj hárráj mij guosská areállaadnuj.

Ruodná málssoma diehti báhti aj vejulasvuoda sebrudagáv ja æládusájt ávddánahttet. Jus ruodná málssomijn galggá vuorbástuvvat de gájbbeduvvá ássjáj valit moatte láhkáj, lahka aktisasj barggon ja jut duostá vuorodit. Moadda aktera duojn dáj berustimijn sehkan luonndoressusaj ano ja suodjalime dagástallamij. Ruodná málssom aktan ádá el-fábmoaddne industriija, teknologijja ja barggosajij ásamij bukti ádá vejulasvuodajt æládusájt ásadittjat Nordlándan. Málssom binnáluojtemsebrudahkej ienep ádstuhte enersijjagáldoj aktan infrastruktuvrajn mij dasi gullu, gájbbet aj areálaj adno málssu. Dát la hásstalussan ieme areállaadnuj. Ájnas la guodelis ávddánibme starjjá váj boahteájgijda sjaddi vejulasvuoda guhkesájggásasj økonomijjalasj sjadduj.

Areállaháldadibme l guovdásj vædtsak nannitjit udnásj ja boahteájge hásstalusájt ja vejulasvuodajt duostotjit. Buorre areállaháldadime vuodon dárba diehtet duola dagu areállano, luondoaljesvuoda ja dálkádakhiebadallama birra.

3. Pládnabargo vuorodime

Dán kapihtalin tjállep makkir suorgijt pládnabargon vuorodip ja makkir tjuolmajda ájggop validit. Dá li suorge gánná areállaplánim la ájnas vædtsak sebrudakávdánibmáj. Vuorodime li areállaháldadime gálmmá tiemá majt galgap dáj gálma guodelisvuoda dimensjåvnåj milta árvustallat. Divna gálmmá tiemáj hárráj hæhttu suorge- ja suohkanrájáj rastá ássijt tjielgadit. Dát kapihtal aktan dilemmaj ja tjuolmaj ma dasi gullu la masi ávdemusát sihtap ájádusájt gá dálla lip pládnaprográmmav guláskuddamij sáddim.

Da gálmmá vuorodimsuorge li:

1. Areállaháldadibme ruodná málssomin
2. Guodelis areállaháldadibme ja bivnos sebrudagá.

3. Merragátte areállaháldadibme

Vuorodime li válljiduvvam mijá vásádusáj milta gá lip pládnaássijjt giehtadallam, iehtjádij vuojnoj milta 2020 pládnaprográmma guláskuddamis ja dán pládnaprográmma tjáledijn. Vuorodime li fáhkasuorge gánná sihke politihkkára ja ássjegiehtadalle dilemmajt iejvviji gá galggi plánajt dahkat ja giehtadallat, ja gánná vuojnná dárbbu l areállapolitihkav guovlo dásen giehtadallat. Plána dagádijn galggá barggo vuorodimij tjuovvot rijkagasskasasj, nasjávnašasj ja guovlo ulmijt ja njuolgadusájt. Guoddelisvuodadimensjávna ja AN guoddelisvuoda ulme li aktisasj duogátjin dán bargguj.

Vijddásappot dán kapihttalín gávviduvvi da gálmma vuorodime ja guoskavasj tjuolma. Tjuolma ma juohkka vuorodibmáj gulluji ælla da ájnna ma gávnnuji. Ihkap aj dajt rievddadip guláskuddamvássátusáj ja guojmmemierredime mañjela boahte pládnabargon.

3.1 Areállaháldadibme ruodná málssomin

Akta ájgenimme stuorámuš hásstalusáj gaskan la dálkádahka ja birás. Dárbbu l áda láhkáj ájádallat vág jáksáp ávddánibmáj mij la dálkádahkaj ja birrasij guoddelis, duodden økonomijja ja sosiála dássáj. Guovdásj gatjálvis le gáktu máhtta luondov ja ekovuogádagájt huksat sæmme báttá dagu barggosaje ásaduvvi ja infrastruktuvrra buoreduvvá.

Nordlándá æládusá viek ávddáni. Moadda ájnas æládusá fylkan li luonndoressursajda vuododuvvam meran ja miehtsen, dagu guollim, guollebiebmadibme, industrijja, mannoæládus ja bákteråggám. Dási gullu aj enersijija buvtadibme ja doalvvom mij sjaddá ájn vil ájnnasabbo sebrudagáj ávddánibmáj. Nordlándan li divna biejsstema luondos vájkkudam vág luonndo biejsstemij dagi l binnum mañemus lågev jagijt. Dáj biejsstemij diehti soajttá ep desti gávna majt dárbahip luondos, vág ælla desti giedaj ávdán boahte buolvajda. Ajtu li æládusá ma luondo ja kultuvra nali li tsieggiduvvam ájnnasa árvvodahkamij, barggosajija ja árronij álles Nordlándan. Vág galggá sihkarasstet ressursa boahte buolvajda gávnnuji de hæhttu ressursaj ja areála adno rievddaduvvat, vág oadtju guoddelis ávddánimev. Danen hæhttup ádásit ájádallat gáktu areálajt adnep ja ieme biejestedum areálaj ano hárráj. Ruodná málssom majna Nordlándan l barggamin, buktá áda vejulasjvuodajt Nordlándá æládusájt ja sebrudagájt ávddánahtátjit.

Ruodná málssoma diehti dárbahip aj ienep el-fámov, ienep gá mij uddni gávnnu. Enerjijjakommisjávna rappártá NOU 2023:3 milta dárbahip enersijijaano ja ádástuhte el-fábmobuvtadime hárráj lávkkít viek moadda lávke ávddálijguovlluj. Álles areálatjiegadime li viek dárbulattja vág állit dárbojt ienep el-fábmuj ja linjaj tsieggimij hárráj. Digitála infrastruktuvra vijddásap biggim galggá hiehpát areállaplánimijn, árronimijn, æládusávdánahttemijn ja digitála tjoavddusij hárráj vág laset árvvodahkamav. Danen ájggop pládnaprošessa tjadá gávnnaat vædtsagijt ma hiebadi enersijijabiggimij ma máhtti doajmmat ietjá ájnas berustimij guovlo ja rijka dásen.

Luonndo ja ekovuogádagá ma buoragit doajmmi li állu guovdátjin gá biráshásstalusájt ja dálkákakrievddamijt duosstot. Da li aj ájnas æládusájda ækton danen gá fálli vuodulasj dievnastusájt dagu rájnna tjáhtje, produktijva gádosajijt guolláj ja ednama dahkamav. Danen galggá plánidijn dálkákakrievddamijt vuorodit. Párka, ruodnáguovlo, bessat nuorráj gæhttjat ja merraj ja jávrijda bessat li aj ájnnasa iellema kvalítiehta ja bivnos bájkálasj sebrudagájda. Sjaddá ájnas ahte guovlo pládna bajet dilemmav árudagáj ja æládusáj areálladarboj ja luonndoressursaj dárboj ja luondo ja ekovuogádagáj suodjalime dárboj gaskan.

Aktiduvvam areála- ja jáhtulakplánim la ájnas jus galggá ruodná málssoma ulmijt állidit, dálkákakgássaj luojtemav binnedit ja álles guoddelis ávddánibmáj jáksát. Buorre ja nanos infrastruktuvrra iellemij, varresvuohčaj, sebrudaksihkarvuohčaj ja gergasvuohčaj vájkkut. Tjoahkkáj dá alla iellemkvalítiehtav ja bivnos sebrudagájt hábbmiji.

Nágin tjuolma:

- Gáktu máhtta pládna viehkken vág boatsojæládusá areálladárbo buorre areállapládnaprošessaj baktu várajda váldeduvvi.
- Gáktu máhtta pládna viehkken vág luondo valjesvuodav gáhtti ja dálkákakgássaj luojtemav binnet álles areállaháldadime baktu?

- Gåktu máhtta pládna buoragit tjelgadi minerálaj rággáma areállanoj vidjurijt?
- Gåktu máhtta pládna rámmajt mierredit mij guosská stuoráp industriijaásadimij ja bieggafámo areállanoj vidjurijda? Duola dagu navti ahte areálladárbo ja dárbo el-fábmuj guovlo dáses árvustaláduvvá.
- Gåktu máhtta pládna dahkat guovlo dáse rámmajt mij guosská biebbmoednama ja ednambargo suodjalibmáj Nordlándan?
- Gåktu máhtta pládna viehkke luonndovádáj giehtadallamin?
- Gåktu máhtta pládna ruodná málssomij hiebadallat?
- Gåktu máhtta pládna rámmajt biedjat dábmarap adnuj enersijijas ja buorep adnuj udnás enersijjavuogádagás?
- Gåktu máhtta pládna viehkken gáhttitijt guovlojt majn la árvvo suodjalime hárráj?
- Gåktu máhtta pládna viehkken buorre areállatjelgadimijda æládusájda meran?

3.2 Guoddelis areállaháldadibme ja bivnos sebrudagá.

Ielle bájkálasj sebrudagájt dahkat gási ulmutja sihti jáhtálit la ájnas oasse ruodná málssomis. Areállapolitihkka máhtta viehkken sihke guovlloguovdátij ja smáv bájkij ávdđánibmáj viehkken. Areállaplánim la ájnas vuodo árudagáj ja bivnos bájkij hiebadittjat málsudahkes dievnastusáj, æjvvalimsajij ja vejulasjuoda luondov niekkit. Gus areálajt riehta láhkáj háldat de dat buktá økonomijjav mij sjaddá ja navti aj álmukláhko.

Nordlándan vidnudagá viek buoragit manni. Ajtu álmukláhko jurra de vil lassán, ja de dæssju stádajn. Vidnudagá ma sjaddi, dárbaht ienep ja tjiehpes barggijt. SSB:a guovdásjindexa milta li Nordlándan ienemus suohkana ávdas suohkana. Hásstalus la rámmajt áttjudit ma bærrággæhtti sihke smáv bájke ja stáda sjaddi. Dárboj smáv bájkij politihkav differensierit gánná iesjuhtik bájkij kvalitehta ja sierralágásjuoda guovdátij biejaduvvi, dát máhtta aj areállapolitihkkaj vájkkudit.

Sosiála guoddelisvuotta guoddelis ávdđánimes merkaj gáhttit juohkkahasj oadtju buorre ja rievtagis vuodov rijbbamij. Jus bájkij ja æládusáj ávdđánahttemij differensieriduvvam politihkav tjadát de dávk ienep ulmutja árru sihke stádajda ja smáv bájkijda. Galggá mobilitiehta nannit, infrastruktuvrav sadjásis oadtjot ja bærrággæhttjat ahte almulasj dievnastusájda bæssa fylkav miehtáj. Dasi gullu aj dilev láhtjet bivnos tjoahkkebájkijda ja stádajda, gánná bæssa gádjijt tsieggit, æládusáj ávdđánahttet ja ásstoággedájmajda ja æjvvalimsajijda. Álles areállaháldadibme I ájnas vædtsak gá galggá álles Nordlándan hábbmit vuogas, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt ma buorre iellemkvalitehta hábbmiji sidij gudi dáppe árru ja sidij gudi diehki jáhtáli. Dán vuorodimen sjaddá sierraláhkáj ájnas sosiála guoddelisvuodav dættodit.

Nágin tjuolma:

- Gåktu máhtta guovlo pládna viehkken regionála kultuvrrabiráspolitihkav ávdđánahtátijt mij guosská gåktu Nordlándan kultuvrraárbev háldadip?
- Gåktu rámmajt biedjat bivnos ja sebrudahtte stádajda ja tjoahkkebájkijda Nordlándan ma doajmmi?
- Gåktu máhtta pládna rijdijt tjoavddet mij guosská stuoráp oassásij ásadibmáj stádajn ja tjoahkkebájkijn?
- Gåktu máhtta pládna álles rámmajt mierredit asstoágggeárdagáj biggima hárráj?
- Gåktu máhtta pládna viehkken areállapolitihkkaj mij guovlo viesádij lágov bisot ja laset?
- Gåktu sihkarasstet dádjadahtte rámmajt gåktu galggá plánit daj guovlojn gánná goade ælla nav lahka, ja sæmme báttá huksat dárbojt dagu ednambarggo, luonndo, álggoiellem ja ællobarggo, kultuvrramujto ja kultuvrrabirrasa, mannoæládusá ja ietjá æládusá ma li luonndu tjanáduvvam?

3.3 Merragátte areállaháldadibme

Ágjij tjadá ij la merraguovlojn læhkám sæmme dæddo areállaano hárráj dagu gátten vuojnnep. Merraguovlo li aneduvvam aktisasj buorren gánná juohkkahattjan la birrusij sæmme riektá manádit ja guollitjit. Ajtu li moadda áðáájggásasj berustime merraguovloj ja merragátte hárráj. Danen dárbaHIP dágástallat gáktu máhtta sihkarasstet areállaháldadimev merragátten mij máhtudagá nali l tsieggiduvvam.

Guollebiebmadibme, guollim, mannoæladusá, jáhtulahka, asstoájggeárudagá, kája ja enersijjabuvtadibme li nágin buojkulvisá gáktu merraguovlo aneduvvá. Dá vuoge areálav adnet muhtijn aj nubbe nuppe vuosstáj báhiti. Mera areállaanov plánit ij la álkke ja moadda merraæladusá li aj jádon. Boahhteájge guollebiebmadibmáj gullu aj buvtadibme gátten, ja ájnas la dát guoddelis láhkáj ávddán. Pládnabargo tjadá átsát makta dá iesjguhtik areállaano vuoge máhtti aktan doajmmat. Dárbbu l mera ja gátte anov sæmme bále plánit. DárbaHIP ienebut diehtet dakkir tiemáj birra dagu luondo valjesvuohta, tjáhtjebirás ja duobddága, danen gá tiemá sjaddi ájnnasa gá plánit ájgggu. Duodden dárbaHIP ienebut diehtet gáktu areállaadno marijna biologijjalasj moattebelakvuohtaj vájkkut.

Fiervvá l aj ájnas luondo moattebelakvuohtaj, álggoiellēmij, æladusájda ja árromij. Moatten sajen li aj dáppe edna kultuvrramujto ja dat dahká bájkijt sierralágátjin. Stáhta bieles mierredin áðá njuolgadusájt jagen 2021 ma javlli fierváv máhtta moatte láhkáj háldadit bájkēs bájkáj lándan. Pládnabargo tjadá galggá konkretiseriduvvat gáktu pládnanjuolgadusá máhtti guovlo dásen tjuovvoluvvat, ja jus li dágálatja fierváv álles ja guoddelis láhkáj háldadittjat.

Nágin tjuolma:

- Gáktu máhtta pládna viehkken váj Nordlándan oadtjop vuogas ja álles merragáddeplánimav?
- Gáktu máhtta pládna viehkken gá merragátten li moatte lágásj dájma ma ájgggu areálav adnet?
- Gáktu máhtta pládna viehkken váj oadtju rámmajt ma hiehpi guollabiebmadime hárráj gátten ja nuoren?
- Gáktu máhtta pládna dilev láhtjet suohkangasskasasj merragáddeplánajda?
- Gáktu dahkat rámmajt mij guosská differensieriduvvam háldadibmáj Nordlánda fiervájs?
- Gáktu máhtta pládna viehkken váj guollim- ja guollebiebmadimæladusá ávddánahteduvvi guoddelis rámmaj sisbielen ávddálijguovlluj?
- Gáktu máhtta pládna viehkken vuorjjas luonndoslájajt ja biologijjalasj moattebelakvuodav huvsatjit?

Daj gálmáj vuorodime tjadá ájgggu pládnaprosæssa átsádit gávnnuji gus vædtsaga ma máhtti guoddelis tjoavddusijt bærrájgæhttjat juohkka ájnnā dilemma aktijvuodan. Vædtsagijt ja tjoavddusijt átsádip vásádusáj, vejulasjvuodaj ja máhtudagáj baktu, guoddelisvuoda álles gehtjadime milta.

4 Máhtudagá ja átsádimij dárbbu

Makkir máhtov dárbaHIP plánav dagátjit?

Pládnabarggo ja vájkkudustjielgadibme (KU) galggá máhtoj milta dagáduvvat. Danen galggá pládnaprosessa oassen dagáduvvat máhttovuodo pládnaj. Máhtto galggá duov dáv berustimev gávvidit ja máhtta politihkalasj mærrádusáj ja guláskuddamjavllamusáj vuodon aneduvvat, aj iesj pládnabargo álggolin. Máhttovuodon aneduvvá guoskavasj statistihkka mij la www.nordlanditall.no máhttoportálan almoduvvam, aktan átsádime ja tiebmárappártā ma pládnabargguy guoski. Gehtja 2. tjuovvusav jus sidá gæhttjat makkir ieme máhtto pládnabargguy guoská.

Máhttovuodo sisano tsjuojggidusájt besa buktet pládnabargo tjadá. Máhtto mij dasi guoská tjoahkkiduvvá fylkkasuohkana pládnabargo næhttabælláj www.nfk.no/rpa

4.2 Tjielgadimdárbo

Duodden statistihkka mij juo gávnnu ja máhtojda áðá átsádimijs de dárbaHIP ienebut oahppat moatte tiemáj birra. Máhtto galggá aneduvvat iesj plána tjáledimen, ja aj plána vájkkudustjielgadime vuodon.

Nordlándá areálluhtaláhko dálldagáduvvá, vuostasj lávkke I areálaj ulme ruhtalågov. Dát sjaddá ájnas oassen guovlo plána máhttovuodos. Jus galggá areálluhtalågov oadtjot dagáduvvam de dárbađ áđástuhteduvvam ja digitála pládnavuogádagájt suohkanijn. Areálluhtaláhko máhtta sjaddat vædtsak areállaháldadime ságastallamijda, viehken máhttovuododuvvam árvustallamijda ja dagástallamijda, aktan nannit politihkkárij mierredimvuodov gá pládnaoajvvadus giehtadaláduvvá.

Vuollein gávna nágin ájggeguovddelis buojkulvisájt áđá máhttu. Lissta ij la álles, moatten suorgen viek jáhtelit rievddá:

- Daj plánaj evaluerim ma galggi gádoduvvat gá dálldagáduvvam I areálaj ulme ruhtalågov. Dát sjaddá ájnas oassen guovlo plána máhttovuodos. Jus galggá areálluhtalågov oadtjot dagáduvvam de dárbađ áđástuhteduvvam ja digitála pládnavuogádagájt suohkanijn. Areálluhtaláhko máhtta sjaddat vædtsak areállaháldadime ságastallamijda, viehken máhttovuododuvvam árvustallamijda ja dagástallamijda, aktan nannit politihkkárij mierredimvuodov gá pládnaoajvvadus giehtadaláduvvá.
- Evaluerim guovlo dáse pládnajuolgasas mij guosská oasesguovdátij ásadibmáj Nordlándan.
- Dahkat areálluhtalågov Nordlándá hárráj. Vuostatjin areálla ano ulme ruhtalågov.
- Dálkádakvárnahisanalijsav diŋgut mij subtsas gáktu dálkádakrievddama Nordlándanaj vájkkudi ja makta sebrudahka buktá hiebadit. Analijssa aj vuoset dájmaida majt birri tjadádit váj ij la desti nav várnahis.
- Enersijjaanalijssa gánná átsát gási hiehpá stuoráp industrijaálgadimijt biedjat ma edna enersijjav gájbbedi.
- Tjoahkkít máhtojt ma juo gávnnuđ Nordlándá minerálaressursaj birra.
- Dárbbu máhtudahkaj boatsojsuđto birra.
- Revidieriduvvam fylka-ROS.
- Átsádit makkir máhtov dárbađ merragáttu ja fiervá areállaháldadime diehti.
- Máhto biebbmoednamij kvalitehta hárráj.
- Álágusáj areálladárbbu jus galggi ruodná málssomij hiebadit ja dav ávddánahttet.

Ánodip vuojnojt jus li ietjá vidjura majt birri tjelgádit guláskuddama bále. Dálldagáduvvam gáhttjop tsuojggidusájt buvtáttit ja dagástaláttit makkir máhtov hæhttuđ áttjudit plánav dagáttit.

4.3 Vájkkudusájt tjelgádit

Divna regionála plána ma ávddálijguovlluj njuolgasasájt jali rámmajt mierredi biggimij galggi árvustallat ja gávvidit gáktu pládna birrasij ja sebrudahkaj vájkkut. Dát gáhtjoduvvá vájkkudustjelggidus (KU) ja galggá oassen pládnaoajvvadusás.

Ij gávnnu mierreduvvam vuohke gáktu regionála plánaj vájkkudusájt tjelgat. Vájkkudustjelggidusáj njuolgasastjála ahtu muhtem mudduj stivri. Dánna ávddán bohtá da árvustallama ma galggi dagáduvvat galggi plána mærrádušájda guosskat. KU:a sisadno ja vijddudahka galggá danen pládnadássáj hiebaduvvam ja pládnaprográmmav tjuovvot.

Plána mærrádušá vájkkudusá galggi árvustaláduvvat. Guovlo plána hárráj dát merkaj galggá badjásasj dásen árvustallat. KU galggá navti tjáleduvvat váj láhke álkke máhtta dádjadit plána vidjuri.

Fylkkasuohkan ájggu dahkat álkke modellav gáktu máhtta vájkkudusájt tjelgádit. Ulme I modælla máhtta aneduvvat vædtsagin vuosedittjat makkir vejulasjuoda árvustaláduvvi bargadijn ja iesjuhtik alternatijva vájkkudusájt gávvidit. Dási gulluđ árvustallat gáktu vájkkudi dajda gálmá guoddelisvuoda dimensjávnnájda ja AN guoddelisvuoda ulmijda. Ihkap scenarihij adná váj ájnas vállimij báhtusa tjelgaduvvi. Ájggop aj árvustallat makta areálluhtalågo bargo kárta máhtti aneduvvat oassen KU:as. KU álggotjålos máhtta aneduvvat vædtsagin pládnabargo guojmmiemierredibmáj ja liehket vuodon dagástallamij ja refleksjávnnáj.

Duodden KU:aj galggi pládnaoajvvadusá vájkkudusá Nordlándá luondovaljesvuohtaj ja tjáhtebirrasij árvustallat luondomoattebelakvuodalåga ja tjáhtjenjuolgasastjållaga hárráj árvustallat, aktan sámelåga ja boatsojuđtolåga guoskavasj njuolgasasá.

5 Ma pládnabargov stivri

Majt galggá dibdet pládnabargov stivrit?

Dáhpádusá ja politihkalasj mærrádusá Vuona álggolin vájkkudi Nordlándá ávddáname ævtojda. Duodden li moadda rijkajgasskasasj vælggogisvuoda ja stáhta ja regionála njuolgadusá majt galggá plánidijn tjuovvot.

5.2 Rijkajgasskasasj vælggogisvuoda

AN guodelisvuoda ulme li værállda aktisasj barggopládna gáktu aktan galggap hæjovuodav gádodit, sieradásájt binnedit ja dálkádakrievddamijt ganugahttet ávddál jage 2030. Ulme galggi doajmmat aktisasj globála nállán almulasj háldadussaj, vidnudagájda ja sivijla sebrudahkaj.

Guodelisvuoda ulme oajvvehásstalusájt vuorodi ja li viehkken ulmmelasj dájmajt jáhtuj biejatjit. Gá guodelisvuoda ulme li birástahkan de máhtta pládna nannit guodelisvuodav bájke, guovlo ja værállda dásen. Guodelisvuoda ulmij ájnnašamos prinsihpaj gaskan le ahte ij aktan galga báhtset. Dát merkaj galggá ienemus várnnahis ulmutjijt vuorodit.

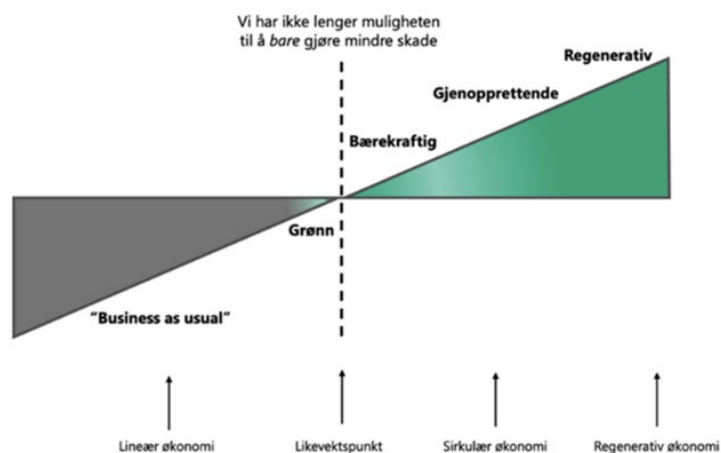
Muhttijn li guodelisvuoda ulme aktan oasseulme viek nubbe nuppe lágátja. Sæmmi báttá vuoset dutkam aj ahte muhtem rádjáj li rijdo, sihke 17 ulmij gaskan ja sisnjelt daj iesjgenga oajvveulmij oasseulmij gaskan. Danen la guodelisvuoda ulmij barggo viek gássjel.

Ienep ja ienep rijkajgasskasasj njuolgadusá báhti ma pládnabarggij vájkkudi. Duola dagu AN:a ádá Luonndosjiehtadus (Montreal-sjiehtadus). Luonndosjiehtadusán li tjelgga ulme værállda duobddágijt ja ábiht suodjitjit 2030 rádjáj; duola dagu galggá ájmmuj oadtjot 30% biejestedum luondos, suodjalit 30% ávdástiddje oasev ednamijs ja merajs, ja galggá amás slájaj gilvvemav binnedit 50%.

Europa Green Deal aj dálkádakneutralitietav stivrri Fit-for-55-páhke njuolgadusáj tjadá ja guodelis klassifiserimvuogádagá baktu mij gáhtjoduvvá EU Taksonomijja guodelis æládusáj hárráj. Ulme I binnedit netto dálkádakgássaj luojttemav 55% jages 1990 jahkáj 2030, ja dát la vuodon gáktu Europa galggá dálkádakneutralitietta jaksát jagen 2050. Taksonomijja mierret gáktu vidnudagá máhtti viehkedit dálkádakgássaj luojttema binnedibmáj váj galggi njuolgadusájt tjuovvot ja bierggit ruodná málssoma tjadá, sihke nasjávnlattjat ja rijkajgasskasattjat.

Regeneratijva ávddánahttem jali doajmma galggá viehkken ressursaj ádástuhttemij ja váj buktá positijva ienepárvov bájkkáj, dálkádahkaj ja birrasij. Dási sihta Nordlándá viehkedit, gá lávkkip ienep regeneratijva guovlluj rijkajgasskasasj perspektijvan. Ja dáv perspektijvan átsádit sebrudak- ja areállaháldadimen.

Gávos vuoset gáktu dálla I ávddáname ja vuoset gæjnov dakkir ávddánibmáj mij duolli ja la regeneratijva.

Gávos 2 Modælla man vuodon li diedo Sustainability gáldos: Restorative to Regenerative av COST (the European Cooperation in Science and Technology).

5.3 Stáhtta stivrri

Ráddidus vuorddá fylkkasuohkana ja suohkana tjuovvu guoddelisvuoda ulmijt, nasjåvnålasj dálkådak- ja biråsulmijt ja álmukstivrav vuodon sebrudak- ja areállaplånidahttij, ja dilev låhtji jasska, guoddelis ja ielle båkijda låndav miehtåj

Juohkka næljåt jage dagåduvvi nasjåvnålasj vuorddemuså regionåla ja suohkanij plånimij. Jage 2023 nasjåvnålasj vuorddemusåjn vihtta vuorodime dættoduvvi:

1. Plånimav aktidit ja dajna aktisattjat barggat
2. Jasska ja sebrudahtte båkålasj sebrudagå
3. Álkåkus ja guoddelis årvodahkam
4. Dålådahka, luonndo ja birås boahhteåjggåj
5. Sebrudaksihkarvuhta ja gergasvuhta

Ståhta plådnanjuolgaduså aneduvvi nasjåvnålasj areállapolitihkav ja berustimijt konkretiseritjit plånimin plådna- ja tsiekkaduslåga milta. Dåjt galggå aj plådnabargon vuorodit.

5.4 Regionåla stivrrim

Areállaháldadime regionåla plådna I sierralåhkåj tjanåduvvam niellja åvddånahttemulmijda doajmme plådnastratesijjan ja galggi gåvvidit gåktu dåtj måhtå tjuovvolit:

Ulmme 1: Bivnos ja sebrudahtte sebrudagå buorre kultuvrra-, service- ja dievnastusfålaldagåj gåjkajda.

Ulmme 2: Innovatijva ja guoddelis ælåduså ja industrijja ma ruodnå målssomij viehkedi.

Ulmme 3: Birås- ja luonndoressursaj guoddelis åvddånibme.

Ulmme 4: Dåbmaris, jasska ja birrasij vuogas infrastruktuvrra mij viesådij, mannij ja vidnudagåj dårbojt ållit.

Plådnastratesijja aj javllå tjuovvovasj plånaj areállapolitihkalasj stivrrima ma galggi låhpaduvvat, våldeduvvi fárruj areállaháldadime regionåla plådnaj:

- Nordlånda fylkkaplådna 2013-2025
- Ståda- ja regiåvnnåguovdåsapolitihka regionåla plådna
- Bivddema ja sisednamguollima regionåla plådna
- Lomsdal-Visten fylkkaosseplådna ja Sjunkan-Mistenfylkkaosseplådna.

Nordlånda fylkkasuohkan la regionåla kultuvrrabiråsoajvålasj ja galggå viehkken kultuvrramujtojt ja kultuvrrabirrasijt guhkesåjggåsasj ja guoddelis perspektijvan håldadit. Nordlånda fylkadigge mierredij regionåla plådnastratesijjan ahte kultuvrrabirrasa galggi oassen areállaháldadime regionåla plånas. Dåt merkaj plådna galggå viehkken regionåla kultuvrrabiråspolitihkav åvddånahtåtjit mij guosskå gåktu Nordlånda kultuvrraarbev. Duodden galggå dálkådagå ja birrasa, ednambargo, guollima, suvddema, guollebiebmadime, minerållaælåduså, boatsojsujto ja tjåhtjeháldadime areállapolitihkka sjaddat oassen regionåla plånas.

Nordlånda fylkkasuohkanin la aktisasj barggosjiehtadus Såmedikkijn, mav Nordlånda fylkadigge dåkkihij jagen 2018. Sjiehtadusån nammaduvvå duola dagu man åjnas boatsojælådus le ja dan duobddåga dårbahi suoddjimav ja dav galggå plådnabargojn tjuovvolit. Sjiehtadusån tjuodtju: «Sjiehtaduså baktu guorrasip boatsojælåduså areållasuodjalibme galggå sihkarasteduvvat. *Boatsojælådus la moattet bieles dætto vuolen ja danen dårbaj*

sierralágásj suodjalimev ietjas guohtomednamijs. Boatsojæládusá areállaberustimijt hæhttu vuorodit buorre areállapládnaprocessaj baktu».

5.5 Gåktu li vidjura ietjá regionála plánaj ja stratesijijaj hárráj

Regionála pládna dagáduvvá sæmme báttá gå regionála pládna sosiála guddelisvuoda ja ielle bájkij hárráj. Dajn guovtijn plánaj la aktisasj stivrrim- ja referánssajuogos, valla sierra prosjæktajuohkusa ja barggojuohkusa.

Areállaplánima ulmme I lága milta dilev láhtjet guddelis ávddánibmáj ja gæhttalit mærrádusájt dahkat ma aktidi ressursaj anov ja suodjalimev. Duodden sosiála ja økonomijjalasj ávddánibmáj li duola dagu álmukvarresvuohta ja sebrudaksihkarvuohta ájnas vieledime plánidijn. Danen la areállaháldadime aj ábbálasj ja vijdep sebrudakávdánime vædtsagin. Jus la aktisasjbarggo dájna nuppijn guovlo plánaj de ihkap álkkebun vuojnná ábbálasj sebrudakávdánahhtema dárbojt ja tjoavddusijt. Gehtja tjuovvusav 1 mij vuoset makkir guovlo plána ja stratesijija pládnabarggij vájkkudi.

6 Organiserim ja mierredibmáj fárruj bessat

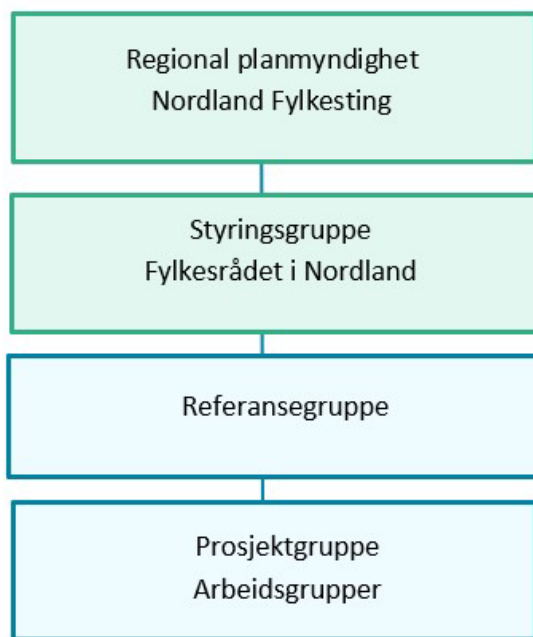
Gåktu galggá pládnabarggo tjadáduvvat?

Váj pládna- ja tsiekkaduslága ájggomusáv fárruj bessat mierredime ja AN:a guddelisvuoda ulmij ulmmejåksåmav galggá ållit de pládnabarggij biejaduvvi dá ulme:

1. Pládnabarggo galggá rabås ja sebrudahte ja viehkedit areállapolitihkkaj mij la máhtudagá nali tsieggiduvvam AN:a guddelisvuoda ulme galggi pládnabargo vuodon ja dájmalattjat aneduvvat bargadijn.
2. Edna ja vijdes oassålasstema diehti galggá álmuk dåbddåt pládna I sijå.

6.1 Pládnabargo organiserim

Nordlånda fylkkasuohkan pládnabargov jådet. Dåt la komplæksa barggo mij galggá tjadáduvvat. Barggo návti organiseriduvvá:

Gávos 4 Aktisasj organisierim bargos guovtij regionála plánaj.

Barggo organisieriduvvá Nordlánda fylkkasuohkana parlamentarihkalsj stivrrimvuoge milta. Nordlánda fylkaráde vásstet stivrrima ávdás gitta ássje fylkadikken giehtadaláduvvá. Sebrudakávdánahttema ássudahka vásstet praktihkalsj ávdásvásstádusá ávdás prosjæktajádedimijn ja barggij la sierra pládnadajmadahka ásaduvvam. Sebrudakássudagá jádediddje vásstet duola dagu prosjevt kvalítiehta bærrággæhttjen.

Nordlánda Fylkadigge

Nordlánda fylkadigge la guovlo pládnaoajválalsj, mij oajvvat ja gænna l alemus ávdásvásstádus pládnabargo ávdás. Nordlánda fylkadigge mierredij pládnabargo álgov ja galggá lāhpalsj pládnaoajvvádusáv giehtadallat.

Nordlánda fylkaráde

Fylkaráde l stivrrimjuogos ja sij pládnabargo ávdás vásstedi gitta lāhpalsj giehtadallamij Nordlánda fylkadikken. Fylkaráde bargo ulmijt ja rámmajt definieri gā pládnaprográmmav mierret. Fylkaráde pládnaoajvvádusáv mierret ávdđal guláskuddamij ja lāhpalsj mærrádussaj sáddiduvvá. Fylkaráde sehkan jus la dārbbo prosjevtav rievddadit ednagit ja plāna bargadijn diededuvvi ávdánahttema birra.

Referánssajuogos

Pládnabarggij galggá referánssajuogos ásaduvvat. Referánssajuohkusij gāhtjoduvvi guovdásj oajválattja ja aktisasjbarggoguoyme, aktan nágin jádediddje fylkkasuohkanis. Juogos la fāgalasj dāgástallamij ja tsuojggimij ariená gā mihhtomierijda jáksā. Juohkusa dahkamus la rádijt vaddet, aktan ávdedit daj orgānaj vuojnojt majt juohkusa sebrulattja ávdāsti. Juohkusin la ájnas dahkamus bargo állesvuodav sihkarasstet ja jut guodelisvuoda buojkuldagā gālmma dimensjavnā tjuovvoluvi.

Ájrrasa: Sebrudakávdánahttema ássudagā fylkkadirekterra (jādediddje), Stāhtaháldadiddje, KS Nord-Norge, NHO Nordland, Innovasjon Norge Nordland, Nuortta universitietta, Fylkkasuohkana ássudakjādediddje: sebrudakávdánahttema ja jāhtulagā ja infrastruktuvra ássudagājs.

Fylkkasuohkana direkterajuogos

Pládnabargo sjaddā moadda fāhkasuorgijt duohtadit. Dāt gājbbet ressursajt galggá barggij aktidit. Fylkkasuohkana

direkterrajuohkusa duogen la bærrálgæhttjat aktidimev ietjas organisasjavnán, dan vuolen aj viehkke fylkkasuohkana ietjá ássudagájs ja fáhkasuorgijs prosjæktajuohkusijda ja barggojuohkusijda.

6.2. Areállaháldadime guovlo dáse pládna

Bæjválasj prosjæktabargo organisierim ij la statisk, valla máhtta dárbojda ja dahkamusájda hiebaduvvat pládnabargo gálmma fásajn; álgo, pládnafása ja mierredimfása (gehtja 7. kapihttalav).

Areállaháldadime guovlo dáse plánan galggá sierra prosjæktajádediddje, pládnadájmadahka, prosjæktajuogos ja barggojuohkusa. Gánná tiemá li muodugattja, de máhtta prosjæktajuohkusav ja barggojuohkusijt adnet goappátjij guovlo dáse plánaj dahkamij.

Prosjæktajádediddje vásstet pládnabargo prosjevta jádedime ávdás. Prosjæktajádediddje duogen la prosjevta bæjválasj jádedibme, koordinierim ja jáhto. Dán barggij la prosjæktajádediddjen viehkke pládnadájmadagás ja prosjæktajuohkusa. Prosjæktajádediddje duogen la vuogas láhkáj delegierit dahkamusájt bargadijn. **Pládnadájmadahka** galggá prosjæktajádediddjev doarjot plána bargadijn. **Prosjæktajuogos** doarjju prosjæktajádediddjev plána bargadijn ja danna li ájrrasa suohkanij ja guovlo dáse háldadusás. Prosjæktajuogos galggá viehkken pládnaprográmmajn barggat, ja galggá sierraláhkáj gehtjadit makta plána iesjguhtik oase li aktij másskiduvvam vuogas láhkáj. Madi pládnaprosæssa ávdán de ihkap prosjæktajuohkusa dahkamusá ja dan ájrrasa málssu prosjevta dahkamusáj milta.

Barggojuohkusa

Plána pládnafásan, de ihkap tjoahkkip **barggojuohkusijt** pládnabargo gálmá vuorodimijda; ruodná málssoma areállaháldadibme, guodelis areállaháldadibme ja bivos sebrudagá ja merragátte areállaháldadibme. Barggojuohkusa de pládnafásas oassálassti ja bukti oajvvadásjt plána sisadnuj, dagu tæksta, njuolgadás ja dájma doajmmaprográmmajn. Juohkusijn li ájrrasa suohkanij ja guovlo dáse háldadusás. Barggojuohkusij jádediddje li fáron prosjæktajuohkusin.

6.3 Oassálasstem

Fylkkasuohkana roalla l pládnabargov jádedit. Navti l aj fylkkasuohkana duogen dilev láhtjet dájmalasj oassálasstemij sijáj gaskan gejdá pládna guosská. Dát guosská sierraláhkáj mánájda ja nuorajda gudi dábálattjat e állu gullu pládnaprosessajn. Vuorrasijráde, doajmmahiereduvvama ja nuora galggi pládnabarggij sebrudahteduvvat.

Plána stuorrodagá ja vejulasj vájkkudusáj diehti l ájnas rabás ja demokratijalasj prosessajn. Jus galggá dábddát sisadno munji guosská de dat gájbbet fylka suohkana, vidnudagá, oajválattja, organisasjavná ja politihkkára sæbri.

Diedo pládnabargo birra gávnnuji fylkkasuohkana næhttabielijn, guossida www.nfk.no/rpa jus sidá ienebut diehtet pládnabargo birra. Dáppe gávna gáktu pládnadájmadagájn guládallat jus dujna li gatjálvisá jali tsuojggidusá. Plána dagádijn ja formála guláskuddamij bále ásaduvvi fáhkabiejve, digitála tiebmátjåhkanime, barggomillo jnv. Ietjá láhkáj diededit la aj vejulasj. Pládnabargo galggá nav guhkás gá vejulasj adnet iene arienájt bargo birra diededitjatt ja oassálasstemav sihkarastátjit.

Stáhta orgána ja suohkana galggi bessat plánimij oassálasstet gá dat sijá doajmmaguovlluj jali ietjasa plánajda jali mærrádusájda vájkkut. Ulmme l oassálasstemav bærrálgæhttjat ja jut regionála plána sjaddi almulasj oajválattjajda buorre stivrimvædtsaga.

Almulasj oajválattjaj oassálasstem pládnabarggij la aj oassen sijá ietjasa dahkamustjoavddemis regionála dásen. Regionála ja stáhta etáhta máhtti viehkedit máhtujn, fágalasj vuojnoj ja guovdásj nasjavnálasj vuojnoj gaskostimijn. Nordlándá fylkadigge oajvvat. Dát merkaj vájku almulasj oajválattja pládnabarggij sæbri de ajtu bessi vuojnosa ávdedit guláskuddamin, jali manjela prosessan.

Nasjávnnálasj ja regionála stáhta orgána li fáron regionála pládnaforumin. Pládnaforum aneduvvá ariednán tiemájt ja tjuolmájt dágástalátjit ma divna suorggeberustimijda guoski. Nasjávnnálasj ja regionála stáhta orgána barggojuohkusijda gáhtjoduvvi gánná ber hiehpá.

Sámelága rádudallamriektá merkaj sámijn la riektá rádudallat ássijn ma sidjij njuolgga vájkkudi jali ihkap sjaddi vájkkudit. Stuoráp ássijn, jali prinsipiella ássijn, de la Sámedigge nav gáhtjoduvvam "berørt". Sámedigge I diededam siján ij la kapasitiehtta bargo referánssajuohkusij sæbrat, valla máhtti tjáhkanimijda oassálastet mañenagi jus la dárbbu. Ájggop rádudallamvælgo bagádallama aktijvuohtaulmutjav áttjudit dáj guovte regionála plánajda juogu de Sámedikken jali Nordlándá stáhtaháldadiddjen. Soajttá aj bájkálasj sáme berustimij jali tjieldij guládallap jus li ássje ma sidjij guoski.

Suohkanij politihkkára barggij sebrudahteduvvi navti ahte pládnaprográmma oajvvadus ja lāhpalasj plána oajvvadus guláskuddamij ja almulasjuohtaj biejaduvvi. Regionála dáse politihkkára lāhpalasj pládnaoajvvadusáv Nordlándá fylkadikken giehtadalli.

7. Ávddānibme

Gáktu galggá barggo ávddānit?

Tabellan 1 vuosedip gáktu ájggop plānim galggá ávddānit gālmān gāvdan.

Juohkka gāvdan li iesjuhtik dahkamusá ma galggi tjadāduvvat, iesjuhtik dárbuñ organisierima ja oassálasstema hárráj. Prosjæktabargo organisierim galggá iesjgenga gāvdaj dahkamusájda ja dárbojda hiebaduvvat.

Gárvedime gāvdda:

Pládnaprográmmav dahká, álggá máhto viedtjamijn. Dánna boahhte pládnabargo rámma mierreduvvi. Gárvedime gāvda dāhpādusá li rávvadin ávddānimplānan. Nordlándá fylkkaráde I pládnaprográmmav mierredam jagen 2023.

Pládnagāvdda

Dán gāvdan dagāduvvá pládnaoajvvadus mierreduvvam pládnaprográmma milta. Dánna tjadāduvvi oassálasstem, fáhkabiejve ja seminára váj moaddása besi ietjasa oajvvadusájt buktet. Prosjæktajuogos ja barggojuohkusa æjvvali tjuolmájt dágástalátjit ja ádā areállapolitihka oajvvadusáv buvtátjit. Máhtov áttjut, areállapolitihka vejulasjuodajt árvustallá ja vájkkudustjielgadimev dahká. Boados sjaddá pládnaoajvvadus mav guláskuddamij sáddi goalmát gāvdan; mierredimgāvdda.

Dáj dahkamusáj diehti I dárbbu bargov vijddát organisierit. Dási gullu vijdes oassálasstem (sierra oassálasstemplána milta), aktan barggojuohkusijt sebrudahttet.

Mierredimgāvdda:

Regionála plána oajvvadus aktan doajmmaprogrammajn guláskuddamij sáddiduvvá. Pládnaprográmmav rievddat guláskuddamvástádusáj milta. Lāhpalasj giehtadallam plāniduvvá Nordlándá fylkadikken jagen 2025.

Tabælla 1 vuoset ávddánilánnav badjásasj mihtomierij pládnabargguj.

	2023				2024				2025			
	N1	N2	N3	N4	N1	N2	N3	N4	N1	N2	N3	N4
Máhttoáttjudibme ja pládnaprográmma dahkam	X	X										
Pládnaprográmma guláskuddam				X								
Giehtadallam				X								
Pládnaprográmma mærráðus				X								
Pládnagávda máhto áttjudibme			X	X	X							
Oassálasstem			X	X	X	X						
Vássám plánajt evaluerit				X	X	X						
Pládnaoajvvadásáv dahkat					X	X						
Vájjkudusájt tjelgadi				X	X							
Pládnaoajvvadás mierreduvvam							X					
Pládnaoajvvadás guláskuddamin							X	X				
Pládnaoajvvadásá giehtadallam								X	X			
Nordlândia fylkkaráde láhpalasj pládnaoajvvadásáv mierret									X	X		
Láhpalasj giehtadallam Nordlândia fylkadikken										X		

Tabælla 1 Ávddániláðna. Politihkalasj mærráðusá li buojdes fántan. Nordlândia fylkkaráde dahká divna politihkalasj mærráðusájt desik Nordlândia fylkadigge vijmak ássjev mierret láhpan. N merkaj jahkeneljadis.